

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук Колінько Цагик Вазгенівни – на дисертацію Діденко Ірини Володимирівни «Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Корупція поглинула усі сфери суспільно-економічного та політичного життя України. Кожного року показники індексу сприйняття корупції Transparency International підтверджує те, що боротьба, яка відбувається на фоні формування протидії ефективній системі корупційним проявам, відбувається надзвичайно складно через меритократичні труднощі.

Конфлікти інтересів і в державному, і у приватному секторах непокоять громадськість багатьох країн світу, адже громадяни очікують чесного, неупередженого та справедливого виконання посадовими особами своїх функціональних обов'язків. Побудова міцної інституційної системи державного управління неможливе без прозорого механізму публічного регулювання. Велика кількість заангажованих інструментів політичного впливу через корупційні схеми.

Така тенденція спричиняє появу нових форм конфлікту інтересів (коли державний службовець має приватні інтереси у бізнесі як партнер, акціонер, член ради директорів, інвестор, сторона державного контракту тощо; коли держслужбовець пов'язаний з іншими організаціями; коли державний службовець залишає посаду та йде працювати у приватну компанію, регулювання діяльності якої було серед його повноважень, або виконавчий директор призначається на посаду в органі державної влади, що має фінансові зв'язки з тією компанією, у якій він працює 2), що своєю чергою змушує органи державної влади вживати заходи, необхідні для забезпечення доброчесності та об'єктивності офіційних політичних і адміністративних рішень, системи державного управління загалом. Ситуації, виникнення яких спричиняють неврегульовані (невирішені) конфлікти інтересів, у розвинених демократичних країнах уже давно є об'єктами відповідної політики та

законодавства, а різноманітність підходів до їх урегулювання відбиває відмінності історичних і правових традицій, а також традицій державного управління.

Врегулювання конфлікту інтересів знайшов широке визнання та використання у законодавстві багатьох зарубіжних країн, а у окремих країнах навіть прийнято спеціальні закони щодо розв'язання конфлікту інтересів. Врегулюванню конфлікту інтересів присвячено чимало положень міжнародних актів, наприклад, відповідні приписи містяться у Конвенції ООН проти корупції від 23 жовтня 2003 р., у Рекомендації No.R (2000)10 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо кодексу поведінки посадовців органів державної влади та місцевого самоврядування від 11 травня 2000 р. та багатьох інших.

Розробці та обґрунтуванню основних положень такого комплексного підходу і присвячене винесене на захист дисертаційне дослідження, що свідчить про його надзвичайну актуальність та практичну значимість.

Надане на рецензування дисертаційне дослідження є першою спробою на монографічному рівні комплексно дослідити юридичний склад порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також визначити шляхи їх подолання, що ґрунтується на здобутках науковців, положеннях чинного законодавства та правозастосовчій практиці. На основі проведеного дослідження обґрунтовано низку нових теоретичних положень, висновків, практичних рекомендацій та пропозицій із досліджуваних питань, що мають важливе значення не лише для теорії адміністративного права, але й для правозастосовної діяльності.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом законодавства та правозастосовної практики у цій сфері.

У першу чергу, з позитивного боку слід відмітити надзвичайно чітке та правильне визначення автором роботи об'єкта та предмета дослідження, що,

на жаль, сьогодні не часто зустрічається в наукових роботах такого рівня. У свою чергу, правильне розуміння об'єкта та предмета дослідження дозволило автору зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою та донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму і зробити дисертацію реальним внеском в науку адміністративного права. Також, автором чітко та послідовно сформульовані мета та задачі дослідження. Їх постановка та обґрунтованість дозволили розкрити основний зміст обраної теми.

Необхідно відзначити, що зміст дисертації відбиває логіку мети та предмета дослідження. Він передбачає аналіз як теоретичних проблем адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, так і практичних питань удосконалення антикорупційного законодавства в частині зміни норми ст. 172-7 КУпАП. Загалом, дисертація характеризується ознакою єдності змісту. Позиції, які формулює та відстоює автор роботи, ґрунтуються на останніх досягненнях правової науки.

Вибрана структура дисертації дозволила автору послідовно і системно проаналізувати широкий спектр питань які стосуються адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. При розбитті розділів основного тексту на підрозділи автором дотримані правила пропорційності, непересіченості, взаємовиключення і неперервності. Автор послідовно виклав матеріал, в основному правильно співвідносячи загальні та конкретні питання, сформулював необхідні наукові дефініції.

Мета і завдання, визначені автором у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки та рекомендації, зроблені автором, об'єднані провідною ідеєю удосконалення норм щодо адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Здобувач добре засвоїв теоретичне надбання, що стосується теми дослідження, вільно оперує категоріями та поняттями, які вироблені юридичною наукою, звертається до праць вчених із суміжних галузей права,

зокрема теорії держави та права, цивільного права та конституційного права. Матеріал дисертації викладається логічно, послідовно, відповідно до визначеного дисертантом змісту, що свідчить про глибоке та змістове засвоєння обраної тематики дослідження.

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: діалектичний метод, аналіз та синтез, системний підхід, метод класифікації та групування, юридичний метод, метод логічного аналізу та контент-аналізу документів, теоретико-прогностичний метод, соціологічні методи тощо. Використовувані методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений також використанням численних наукових праць фахівців у галузі загальної теорії держави і права, адміністративного, кримінального, цивільного права, інших галузевих правових наук.

З позитивного боку слід відмітити проведене автором соціологічне дослідження. Так, з метою вироблення рекомендацій щодо удосконалення законодавства в частині врегулювання конфлікту інтересів було проведено анкетування 300 представників прокуратури. При цьому в роботі подається не лише зразок анкети, але також наводяться узагальнені результати проведеного опитування, що полегшує сприйняття та розуміння емпіричного матеріалу.

Викладені в дисертації погляди автора на врегулювання конфлікту інтересів є достатньо обґрунтовані, зроблені висновки та визначені поняття мають відповідний ступінь наукової новизни. Всебічність зробленого аналізу підтверджується значною кількістю використаних автором наукових, інформаційних та правових джерел.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. За допомогою чітких визначень понять, класифікацій, узагальнень тощо автору вдалося досить

аргументовано висловити свою думку щодо наявних на сьогодні дискусійних питань щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Теоретичні результати й наукові положення, які містяться в даній дисертації, характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий вклад дисертанта в науку адміністративного права. Дисертація Діденко Ірини Володимирівни «Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» містить результати проведених особисто здобувачем досліджень. Отримані автором дисертації нові науково обгрунтовані результати в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання – розробка проблеми притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також пропозицій з удосконалення чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути у подальшому використані у правотворчій сфері – під час розробки та ухвалення законодавчих та інших нормативних актів, які регулюють порядок реалізації антикорупційного законодавства, а також при підготовці змін і доповнень до Закону України «Про запобігання корупції», КУПАП, постанов Кабінету Міністрів України та наказів Міністерства юстиції України; у правозастосовчій сфері – для забезпечення єдності та одноманітності застосування положень чинного законодавства під час притягнення до адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; у навчальному процесі – під час викладання таких навчальних дисциплін: «Адміністративна діяльність», «Адміністративне право», «Адміністративна реформа», «Публічне адміністрування» тощо; при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних і методичних посібників, лекцій і методичних рекомендацій; при удосконаленні вже існуючих та розробці нових навчальних планів і програм; у науково-дослідній сфері – для поглиблення теорії адміністративного права і процесу, зокрема при дослідженні проблем, що

виникають у зв'язку із притягненням до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, а також при проведенні комплексного аналізу адміністративної відповідальності за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Автореферат за змістом відповідає дисертаційній роботі, достатньою мірою відображає сутність і основні положення дисертації. Порушень щодо викладення матеріалу в дисертації та авторефераті не виявлено.

Переходячи до оцінки основних положень і висновків дисертації, варто зазначити, що в роботі порушені нерозроблені раніше наукові та практичні задачі, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій. На особливу увагу заслуговує ціла низка положень, висновків, рекомендацій та пропозицій, викладених в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість.

Автор слушно прийшов до висновку, що складові конфлікту інтересів в цілому: приватний інтерес; службове та представницьке повноваження; протиріччя між ними, що впливає на об'єктивність або неупередженість рішення, діяння службової особи.

Заслуговує на увагу точка зору здобувача стосовно того, що поняття «непотизм», «фаворитизм», «кронізм», «клієнтелізм» та «патронаж» є різновидом конфлікту інтересів. Дисертанотом виокремлено ознаки цих видів проявів поведінки службових осіб в контексті корупційних дій, зокрема 1) наявність кровних, родинних, дружніх, бізнесових зв'язків, 2) надання необґрунтованих привілеїв та переваг; 3) прийняття необ'єктивних рішень та вчинення дій; 4) домінування певних еліт на основі партнерських зв'язків; 5) використання самовідданого відношення у відносинах патрон-клієнт; 6) формування некомпетентного династичного клану 7) відсутність ідентифікатора компетентності.

При цьому зроблені автором висновки щодо конкретних напрямів такого розширення є цілком слушними та в достатній мірі обґрунтованими.

Дисертант справедливо відстоює позицію, що приватний інтерес повинен мати певні характерні риси, серед яких 1) може бути як майновим, так і немайновим; 2) зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами; 3) що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях. Усі ці ознаки повинні знаходитися у нерозривній єдності, що і визначатиме приватний інтерес як передумови до наявності потенційного конфлікту.

У дисертації міститься низка інших цікавих наукових положень, висновків і рекомендацій. Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні містяться й деякі спірні, неузгоджені і не зовсім обґрунтовані положення, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямками подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. У дисертації автор обґрунтовує поділ конфлікту інтересів на презюмований, реальний та потенційний, водночас така диференціація автора потребує уточнення в частині можливості перейняття такої практики для вітчизняного законодавства.

2. Досліджуючи суб'єктивну сторону порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, автор стверджує про необхідність внесення корупційного мотиву як обов'язкового елементу юридичного складу зазначеного правопорушення, проте варто було б розглянути внесення мотиву як обов'язкового елемента через призму аналізу адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією.

3. У своєму дослідженні Ви описуєте адміністративну відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, проте кількісні характеристики зазначеної проблеми недостатньо описані у Вашій роботі.

У той же час висловлені критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних проблем, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих питань теми дисертації і не впливають на загальну

позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові положення, які являють нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання і сприяють удосконаленню антикорупційного законодавства.

Викладене дозволяє зробити загальний висновок, що дисертація на тему «Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» є завершеною працею, в якій отримано нові науково обгрунтовані результати, що розв'язують наукову проблему, яка має важливе значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обгрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п.п. 9-10 Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Діденко Ірина Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
заступник директора
навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Ц. В. Колінько